

N:o 33.

Af Herr C. F. Tengler: Om utvidgande af elementar-läroverket i Westervik.

Det är visserligen icke nu första gången behovet blifvit insedt eller önskan framburen om Westerviks elementar-läroverks upphöjande till fullständigt äfven på den klassiska linien. Men omständigheterna äro numera väsendtligen olika mot förr. Så länge tjenlig och tillräcklig lokal saknades att på ett ställe inrymma det erforderliga antalet klasser, afdelningar och bildningslinier, sågs äfven deruti en anledning att, ehuru stor svårigheten än var, nödgas umbära förmänen af ett fullständigt elementar-läroverk, en förmån, som redan för flera år sedan kommit hvarje annat rikets landstingsområde, med undantag af det allra nordligaste och folkfattigaste, till del; men nu står genom landstingets och staden Westerviks förenade uppoffringar, understödda af bidrag från statsverket, ett tillräckligt, prydligt och i allo ändamålsenligt lärohus färdigt att från och med höstterminens början innevarande år öppna sina lärosalar för den bildningssökande ungdomsskaran. Kostnaden för detta lärohus, uppgående utom statsbidraget 35,000 R:dr R:mt, till närmare 130,000 R:dr R:mt, hvilat i sanning tung på både landsort och stad, särdeles under närvarande ekonomiska betryck; men villigt har man burit hvarje uppoffring, i förhoppning att såmedelst undandrödja det enda hindret för vinnande af en fördel, hvaraf ingen Svensk landsort med en befolkning af nära 100,000 menniskor numera är i mistning.

Att det hittillsvarande, endast på reallinien fullständiga elementarläroverket ingalunda motsvarar denna landsorts, ja icke en gång staden Westerviks behof, derpå kunna talrika och otvetydiga bevis anföras; men jag inskränker mig till ett enda, hemtadt ur läroverkets egna, officiella handlingar, eller att de aldraflest af de lärjungar, hvilka vid läroverket undergått maturitets-examen, allt sedan den tid detta blef på reallinien fullständigt, varit sådana, hvilka tillhört latinlinien, så långt latinundervisning här meddelats, men af brist på tillgångar att begifva sig till aflägsna läroverk -- afståndet till de två närmaste är: till Norrköpings 12 och till Linköpings nära 11 mil -- nödgats att mot sin vilja öfvergå till den reala linien, hvilken öfvergång omöjliggjort eller åtmin-

stone med många år fördröjt deras inträde på den bana, hvilken de enligt målsmäns önskan och egen kallelse velat välja för sin framtida verksamhet.

Att Riksdagen jemväl insett och behjertat detta behof derpå beder jag att få såsom bevis anföras Stats-Utskottets Utlåtande vid riksdagen 1865—66 N:o 66 e) hvori säges: "behovet af en ny byggnad för Westerviks elementarläroverk synes Utskottet vara tillfyllest ådagalagdt, och fyllandet af detta behof är af så mycket större vikt, som nämnda läroverk antagligen inom *en icke af lägsen framtid måste utvidgas till fullständigt äfven på den klassiska linien.*" Det var med gillande af denna motivering Rikets Ständer då beviljade ett bidrag af 35,000 R:dr och ett låneunderstöd af 20,000 R:dr för uppförande af den nu snart fullbordade byggnaden för läroverket, och vågar jag hoppas att Riksdagen skall behjerta ett af en föregående folkrepresentation redan erkänt behof.

Slutligen torde jag få, såsom ett bidragande skäl att icke fortfarande kvarhålla Westerviks elementarläroverk i dess underordnade och mera overksamma ställning. ödmjukast anföras den omständigheten, att läroverket genom frikostiga gåfvor, särdeles af en för några år sedan afiden mæcenat, eger en stipendiefond af cirka 38,000 R:dr R:mt.

På dessa i det föregående anförda grunder vågar jag anhålla och vördsamast föreslå, det Riksdagen må besluta

om Westerviks på reallinien högre elementarläroverks upphöjande till fullständigt å båda linierna medelst beviljandet af anslag till tvänne nya ordinarie lektorslöner.

Skulle Riksdagen icke finna skäl att gilla denna min motion, vågar jag ödmjukligen föreslå det alternativ,

att Westerviks läroverk måtte blifva på det sättet utvidgadt, att undervisningen i det latinska språket allena, med utslutande af det grekiska, måtte utsträckas till de båda högsta klasserna, under det att undervisningen i de viktigaste reala ämnena, matematik och fysik äfvensom i det franska språket fortfarande lemnades till samma omfång som hittills — och anhåller jag att för detta alternativ få fästa Riksdagens uppmärksamhet på de fördelar för realbildningens höjande, hvilka i Westerviks läroverkskollegii härhos bilagda utlåtande finnas anförda. För bestridande af denna latinundervisning erfordras anslag endast för en enda lektor, och kunde, derest mot förmodan svårighet skulle möta för absolut bifall dertill, den blifvande innehafvaren af denna tjänst blifva rörlig eller förbunden att tjänstgöra

vid annat läroverk, derest den vidtagna utvidgningen af Westerviks läroverk emot förmodan skulle i framtiden befinnas ej medföra påräknad nytta.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 24 Januari 1870.

Carl Fr. Tengér.

(Bilagor)

Att under innevarande läseår alla lärjungarne inom sjunde klassen vid Westerviks på reallinien högre elementarläroverk äro sådana, hvilka tillhört latinlinien till och med femte klassen, eller så långt läroverket egt att meddela undervisning å denna linie, det varder härmed enligt läroverkets handlingar intygadt.

Westervik den 8 Januari 1870.

R. Kajerdt.

Rektor.

Utdrag af protokollet, hållet i läroverkskollegium vid Westerviks högre elementarläroverk den 5 Februari år 1869.

S. D. § 3. Med anledning af stadsfullmäktiges begäran att läroverkskollegium måtte yttra sig, huruvida och i hvad mån en utvidgning af läroverkets undervisning till likhet med de å klassiska linien fullständiga högre elementarläroverken kan åstadkommas med den tillökning af en extra lärare, hvartill för nämnda ändamåls vinnande aflöningsmedel välvilligt blifvit anslagna, tog kollegium denna fråga i noggrannt öfvervägande och förenade sig om uttalandet af följande åsigt.

Att behovet af undervisning å klassiska linien för läroverkets tvänne högsta klasser i hög grad förefinnes, derpå lemnas hvarje läseår de kraftigaste och mest talande bevis, i det många medellösa och mindre bemedlade lärjungar, hvilka icke hafva råd att begifva sig till de närmast belägna Linköpings och Norrköpings öfver tio till tolf mil aflägsna fullständiga läroanstalter, nu år efter år nödgats att mot sin vilja öfvergå till den reala bildningslinien, hvilken öfvergång omöjliggör eller åtminstone med många år fördröjer deras inträde på

den bana, hvilken de enligt målsmäns önskan och egen kallelse velat välja för sin framtida verksamhet.

Kollegium, som sett sig urståndsatt att med de för närvarande befintliga lärarekrafterna, hvori tillökning senast sistlidet år hos Kongl. Maj:t i underdånighet söktes men utan framgång, kunna ens i någon mån afhjelpa denna allmänt öfverklagade brist, är dock förvissadt att med *en* ny extra lärare utöfver det nu varande antalet kunna under närvarande förhållande bestrida fullständig undervisning antingen genom hela sjetten klassen i så väl latinska som grekiska språken eller ock genom både sjetten och sjunde klasserna endast i latin, å hvilket senare alternativ kollegium anhåller att få fästa herrar stadsfullmäktiges särskilda uppmärksamhet, enär detsamma både synes stå i en nära öfverensstämmelse med den å sistlidne riksdag uttalade mening om grekiska språkets upphörande såsom obligatoriskt undervisningsämne, samt derjemte lemna den väsendtliga och behjertansvärda fördel, att undervisningen i all realbildnings hufvudämnen, matematik och fysik, kan fortsättas till lika omfång och med samma antal läsetimmar för dem hvilka undervisas i latin som för realisterna, hvilket förhållande, hvad omfånget beträffar, äfven gäller fransyska språket; obeträknadt slutligen att denna anordning förvissar målsmän och lärjungar om ett, så länge ofvannämnda lönerna det erbjudas, fast vidhållande genom hela läroverket af den föreslagna undervisningsplanen.

Enligheten med protokollet intygar.

Ex officio:
R. Kajerdt.

Lärjungarnes antal vid Westerviks högre elementarläroverk under åren 1860—1869, enligt uppgifterna i den tryckta årsberättelsen:

År	1860	V:t.	132.	}	Ingen uppgift om antalet på hvardera bildningslinien.
		H:t.	141.		
	1861	V:t.	147	}	
		H:t.	140.		
	1862	V:t.	141.	}	
		H:t.	150.		
	1863	V:t.	159.	}	
		H:t.	163.		
	1864	V:t.	168.	}	deraf 26 på latinlinien.

		Gemens. lin. kl. I och II.	Reallinien.	Latinlinien.	Summa.
År 1865	H:t.	56.	82.	32.	170.
	V:t.	65.	79.	32.	176.
" 1866	H:t.	50.	81.	42.	173.
	V:t.	56.	81.	41.	178.
" 1867	H:t.	44.	80.	47.	171.
	V:t.	48.	75.	47.	170.
" 1868	H:t.	44.	68.	54.	166.
	V:t.	46.	67.	46.	159.
" 1869	H:t.	34.	75.	42.	151.
	V:t.	42.	73.	40.	155.

Westervik den 5 Januari 1870.

R. Kajerdt.

N:o 34.

Af Herr Samuel Johnson: Om upphörande af sedelutgifningsrätt för enskilda banker samt om reserverande af Riksbankens vinst.

Huru ofantligt vidsträckt de inom landet varande bankinrättningarnes verksamhet inverkar på lefnadsförhållandena i allmänhet, torde de sistförflutna årens erfarenhetsrön hafva ådagalagt. Det beroende, hvaruti hvarje enskild näringsidkare står till penningekonjunkturerna i landet och särdeles i hans hemort, är af nämnda erfarenhet nog utvisadt. Detta beroende är nu mer än förr utsträckt till den jordbrukande befolkningen, som för 30 eller 40 år sedan långt mer än nu kunde och ville nära sig af hvad jordbruket frambragte, utan att behöfva underkasta sig så stora kontanta utgifter, som de, hvilka nu äro alldeles nödvändiga, bland annat äfven derföre att skatterna till Statsverket, till kommuner och till presterskapet m. m. skola i de flesta fall afbördas, icke såsom förr med arbete eller med varor, som falla af jordbruket, utan med kontanta penningar. Men då det ofvan åsyftade beroendet af penningen uppkommit och underhålles icke blott af den nuvarande generationens begär efter njutningar, utan äfven framhålles af lagstiftningen om beskattningen, så synes rätt-